

Mednarodni simpozij ob 800-letnici prihoda manjših bratov v Gorico (1225–2025)

Frančiškanski samostan Kostanjevica, 14. novembra 2025

Leto 2025 je bilo z duhovnimi milostmi zelo radodarno; Gorici in njeni širši okolici še posebej. Mnogo veličastnih dogodkov se je zvrstilo ob praznovanju Nove Gorice in Gorice kot Evropske prestolnice kulture. Ob 800. obletnici Frančiškove sončne pesmi se je praznovanje – Frančiškova hvalnica stvarstva – razširilo čez ves svet. Potem pa se je s svetim Frančiškom spet povrnilo v široko Goriško pokrajino (celotno Goriško nadškofijo) s spominjanjem na čase, ko so prvi Frančiškovi bratje pred 800 leti prišli v Gorico, v Goriško nadškofijo.

Frančiškanski samostan Kostanjevica je 14. novembra 2025 dodal v bogato zbirko svoje zgodovine pomenljiv dogodek – na Mednarodnem simpoziju ob prihodu manjših bratov v Gorico so se zbrali predavatelji iz Italije, Hrvaške in Slovenije ter spregovorili v vseh treh jezikih o veličastnem duhovnem (verskem in kulturnem) bogastvu, ki so ga našim krajem podarili Frančiškovi bratje.

»Goriški samostan je ... daleč najstarejši v vsej (štajersko-koroški) provinci. Kot svojega ustanovitelja po pravici časti

svetega Antona Padovanskega, kajti potem, ko je s čudeži in svetostjo nauka prepotoval Španijo, Galijo in druge predele Italije, je proti koncu leta 1225 naposled prispel do teh koncev ... S svojim tovarišem blaženim bratom Lukom (Belludijem) je ljudstvu, ki se je stekalo k njemu, oznanjal Božjo besedo.«

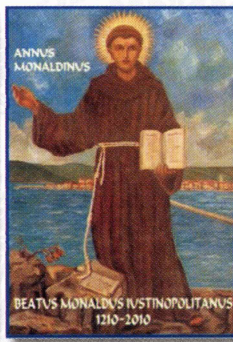
Te pomenljive besede o goriškem samostanu so izpod peresa minorita P. Arseniusa Platnerja (1710 – 1781), zapisane v rokopisu *Brevis Descriptio Inclytae Provinciae et Carinthiae Ordinis Minoris S. Francisci Conventualium* iz leta 1766. Leta 1784 so minoriti morali goriški samostan zaradi jožefinskih reform zapustiti. Vanj so se zatekli bratje frančiškani s Svete Gore, ki so leta 1811 v procesiji odšli na Kostanjevico, kjer so še danes.

Po zapisu p. Arseniusa Platnerja so Frančiškovi bratje prišli v Gorico leta 1225 – neverjetno – še za časa življenja svetega Frančiška! Gospodova e-pošta in nebeški vozovi (»hodi na perutih vetra«, Ps 104, 3) vedno prekosijo vse zemeljske naprave tako v času svetega Frančiška kot tudi danes. Pregovor pravi, da dober glas seže v deveto vas. Temu pregovoru gre dodati, da je glas preprostega asiškega ubožca segel še veliko dlje in mnogo hitreje. Gospod nas vedno prehiteva s svojimi milostmi.

Po uvodnih nagovorih in pozdravih (koprski škof dr. Peter Štumpf, provincialni ministri slovenskih Frančiškovih bratov: p. Christian Gostečnik OFM, p. Milan Kos OFMConv. in br. Primož Kovač OFMConv.; ter provincialni vikar Italijanske minoritske province sv. Antona Padovanskega p. Franco Giraldi OFMConv.), so se po skrbno pripravljenem programu začela predavanja.

Predavanja so bila razdeljena na tri sklope. V prvem z naslovom Začetki delovanja Frančiškovih bratov na Goriškem in v Istri so nastopili trije predavatelji. Prvi med njimi, dr. Vojko Pavlin, je predstavil Gorico v visokem srednjem veku. V tem obdobju je mesto doživljalo svoje zlato srednjeveško obdobje in se povzpelo v svoj zenit z goriškim grofom Henrikom II. (umrl 1323).

P. dr. Luciano Bertazzo OFMConv. je spregovoril o zgodovini samostana sv. Antona v Gorici: prihod sv. Antona in prvih Frančiškovih bratov v Gorico. Ustanovitev Goriškega samostana pripisujejo samemu svetemu Antonu Padovanskemu v letih 1225 ali 1227, kar pa je samo domneva, takratni pisni viri tega ne potrjujejo. To niti ni tako pomembno. Hvalevrednejše je duhovno poslanstvo manjših bratov, saj je bila v srednjem veku njihova cerkev v Gorici pomembno versko in družbeno središče mestnega življenja.

Tretji predavatelj p. dr. Ljudevit Maračič OFMConv. je predstavil Začetke delovanja manjših bratov v Istri. Tudi v Istri je razširjeno izročilo, da je sam sveti Anton Padovanski tam položil temelje navzočnosti manjših bratov, kar je seveda lažje trditi kot dokazati. Obstaja pa obilica dokumentov o prisotnosti in delovanju Frančiškovih bratov v Istri že od samega začetka. Duh svetosti, ki sta ga razširila oba svetnika, sveti Frančišek Asiški in sveti Anton Padovanski, v tem območju je vzbudil številne redovniške

poklice med manjšimi brati in obrodil prave sadove svetosti. Med njimi je dobro znani blaženi Monald Koprski.

Drugi sklop predavanj je nosil naslov Minoriti in frančiškani na Goriškem od 16. do 19. stoletja. Nastopili so trije predavatelji. Prvi je spregovoril p. dr. Igor Salmič OFMConv. Njegovo predavanje z dolgim naslovom Opis goriškega samostana v rokopisu »Brevis Descriptio Inclitae Provinciae et Carinthiae Ordinis Minoris S. Francisci Conventualium« je poslušalcem ponudil zgodovinski oris prihoda prvih Frančiškovih bratov najprej iz italijanskega na nemško, avstrijsko in kasneje na slovensko območje in podrobneje predstavil Goriški samostan. Skupnost Frančiškovih bratov se je množila, leta 1766 je v goriškem samostanu živelo štirinajst redovnikov minoritov.

Drugi predavatelj drugega sklopa je bil dr. Matej Hriberšek: Kronanje svetogorske Marijine podobe l. 1717 in razpustitev svetogorskega samostana l. 1786 v frančiškanskih virih: nekaj zgodovinskih drobcev. Leta 1717 je na območju Goriške potekal eden najpomembnejših verskih dogodkov v njeni zgodovini: 6. junija 1717 je bila okronana Marijina podoba cerkve na Sveti Gori. Slovesnost kronanja se je odvijala na Travniku v Gorici. Dogodek sta natančneje popisala dva frančiškanska pisca: Gašper (Kaspar) Pasconi in Maver Fajdiga.

Tretji predavatelj drugega sklopa dr. Jože Škofljanec: S Svete Gore v Gorico in nato na Kostanjevico: frančiškani na Goriškem v zadnji tretjini 18. in prvih desetletjih 19. stoletja. Po razcvetu redovnega življenja v baročni dobi je skupnost frančiškanov na Goriškem doživela eno najtežjih obdobj. Samostan na Sveti Gori je bil eden najpomembnejših in je zaradi reform Jožefa II. doživel pravo opustošenje. Samo še prva svetovna vojna ga je huje prizadela. Z zaprtjem svetogorskega svetišča in cerkve na Kostanjevici so se svetogorski frančiškani naselili v prostorih ukinjenega goriškega minoritskega samostana. Zaradi prepovedi sprejemanja novincev se je frančiškanska redovna skupnost številčno močno ošibila. Njihova prisotnost v Gorici je veliko pripomogla pri pastoralni misli mesta, več patrov je prevzelo službe kaplanov v župnijah širše Goriške. Leta 1811 so se iz Gorice preselili na Kostanjevico. Tu se je v jeseni leta 1821 začel filozofski, dve leti kasneje tudi bogoslovni študij. Samostan je ostal pomembno šolsko središče celotne province vse do prve svetovne vojne.

V tretjem sklopu predavanj Frančiškani in kapucini na Goriškem od 19. stoletja do danes je prvi nastopil dr. Ivan Portelli: Delovanje p. Chiara Vascottija v luči odnosov med frančiškani in škofijsko duhovščino v Gorici v 19. stoletju. V 19. stoletju ni manjkalo stikov med frančiškanskimi redovniki s Kostanjevice in goriškimi škofijskimi duhovniki, tako na osebni kot na institucionalni ravni. Tesna povezanost se je čutila med Centralnim bogoslovnim semeniščem v Gorici in Teološkim študijem

v samostanu na Kostanjevici. Tu je dolga leta deloval Istran p. Chiaro Vascotti kot učitelj cerkvene zgodovine in cerkvenega prava.

Dr. Renato Podbersič je s predavanjem Manjši bratje na Goriškem od ukinitve samostana (1784) do danes spregovoril o številnih cerkvenih redovih tako moških kot ženskih, ki so bili globoko vpeti v življenje Goričanov. V Goriški nadškofiji so delovali trije samostani. Prvi je bil na Kostanjevici (Kapeli), kjer so se manjši bratje naselili leta 1811. Frančiškanski samostan na romarski Sveti Gori nad Solkanom je ponovno zaživel šele leta 1900. V stalno upravo ga je frančiškanom izročil tedanji goriški nadškof in kardinal Jakob Missia, prvi slovenski kardinal, med ljudstvom oče, med duhovniki prijatelj. V Goriški nadškofiji je od leta 1901 deloval še manjši frančiškanski samostan na otoku Barbana v gradeški laguni. Tudi kapucini so bili prisotni v našem prostoru že od leta 1591. Goriški kapucinski samostan je bil sploh prvi na slovenskih tleh. Drugi kapucinski samostan pa najdemo v Svetem Križu pri Ajdovščini. Še vedno so tam kapucini, le da je kraj preimenovan v Vipavski Križ.

Zadnjo besedo je na simpoziju imel dr. Boris Golec: Frančiškovi redovi in drugi verski elementi v toponimiki mesta Ljubljane od srednjega veka do danes. Ljubljana je v primerjavi z drugimi

evropskimi prestolnicami posebna po svoji mestni toponimiki – imenih trgov, cest in ulic. Predavatelj je predstavil, kaj se je od srednjega veka do danes dogajalo z ljubljansko nesakralno toponimiko cerkvenega in verskega izvora s posebnim poudarkom na Frančiškovih redovih, ki so bili v preteklosti v Ljubljani močno zastopani, najprej minoriti, nato frančiškani, kapucini in nazadnje še klarise.

Od zgodnjega 19. stoletja pa v mestu delujejo le še frančiškani. Poimenovanje območij, trgov, ulic in cest po cerkvah, kapelah, samostanih se vztrajno in vse bolj umika poimenovanjem, ki nimajo s Cerkvijo in vero nobene povezave.

Zgodovinarji, ki raziskujejo stare dokumente, z veseljem spoznavajo, s kolikšnim bogastvom so Frančiškovi bratje obdarili naše kraje, tako na verskem, kot na kulturnem in družbenem področju življenja. Ukaželjni poslušalci pa so neizmerno hvaležni neumornim delavcem pri razkrivanju naše preteklosti. Človek, ki ne pozna svoje zgodovine, je kot drevo brez korenin.

Udeleženec simpozija